

BİR ÇEVİRİ HIRSIZLIĞI ÖYKÜSÜ
M.S. LAZAREV
“KÜRT SORUNU” (1891-1917)

"Roja nû" (№5-6 1999 yılı) dergisinde, M.S. Lazarev'in "Kürt Sorunu" adlı kitabının Temura Halil çevirisiyle Kürtçe yayınlandığını okuduğumda derginin yayın kuruluna bu kitabın çevirmeninin ben olduğumu belirten bir mektup gönderdim. Bana Temure Halil'in bu kitabı kendi gözleri önünde çevirdiğine dair bir cevap verdiler. Fakat basılan kitap henüz benim elimde olmadığı için birşey yapamadım. Derginin yazı işleri müdürü Alik Öztürk'e bu kitabın bir örneğini bana göndermiş olduğu için müteşekkirim. Daha sonra bu kitabın çevirmeninin gerçekte kim olduğunun açıklığa kavuşturulması için Kürt aydınları kuruluna başvurudum.

Amerike Sardar

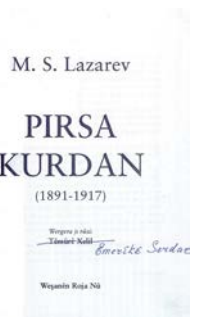
Aşağıda Kürt aydınları kurulunun konu hakkında verdiği kararın metnini Rusça olarak okuyucunun bilgisine sunuyoruz. (Kürtçe orjinal metin ekte bulunmaktadır).

KARAR

Rya Taza gazetesi yazı işleri sorumlusu Amarike Sardar (AmerikSardaryan) 20 Temmuz 2001 tarihindeki Kürt Aydınları Kurulu toplantısında M.S. Lazarev'in "Kürt Sorunu" adlı kitabının kim tarafından çevirildiğinin açıklığa kavuşturulması amacıyla bir komisyon kurulmasını talep etmiştir.

Bunun üzerine aşağıdaki isimleri bulunan kişilerden bir komisyon oluşturulmuştur:

- 1 **Karlene Çaçani** – Tarih bilimleri doçenti, Ermenistan Yazarlar Birliği Kürt Yazarları bölümü başkanı, 'Dosti' (Dostluk) Dergisi Yayın İşleri Müdürü,
- 2 **Grişae Mame** – "Rya Taza" gazetesi yayın işleri müdür yardımcısı, Ermenistan Gazeteciler Birliği üyesi,
- 3 **Kyarame Sayad** – Kürtçe radio yayın bölümü müdürü, Ermenistan Gazeteciler Birliği üyesi,
- 4 **Alihane Mame** – şair, Ermenistan Yazarlar Birliği üyesi,
- 5 **Mraze Camal** – Şair, gazeteci

Komasyon konuyu detaylı olarak incelemiş ve aşağıdakileri ortaya çıkarmıştır:

1978 yılında Temure Halil (Hamlet Muradov) Avrupa'da faaliyet gösteren bir Kürt kuruluşu adına (ismini söylememiştir) Amarike Sardar'dan M.S. Lazarev'in 'Kürt Sorunu' adlı kitabını Kürtçe'ye çevirmesi ricasında bulunmuştur. Sonrasında ise Amarike Sardar'ın sözkonusu kitabı Rusça'dan Kürtçe'ye (kiril alfabesinde) çevirmesine ve Temure Halil'in de bu çeviriyi latin alfabesine aktarmasına karar verilmiştir.

Amarike Sardar her başlığın çevirisinden sonra elyazısı olarak çevirileri, bunları latin alfabesine aktaran ve sonra Amarike Sardar'a geri veren Temure Halil'e vermiştir. Bu şekilde Amarike Sardar notlar dışında bütün bir kitabın (1.sayfadan 371.sayfa arası metinler) çevirisini gerçekleştirmiştir.

Yıllar geçmiş fakat kitap basılmamıştır. Temure Halil İsveç'de yayınlanan "Roja Nu" Dergisi yazı işlerinde işe başladığında bu kitap 1999 yılında Stokholm'de basılmıştır. Kitabın künyesinde ise çevirmenin Temure Halil olduğu belirtilmekte fakat Amarike Sardar'ın hiçbir yerde adı geçmemektedir.

Mutluluk verici olanı ise A. Sardar'ın el yazısı çevirilerinin (697 sayfa) muhafaza edilmiş olmasıdır. Komasyon Amarike Sardar'ın el yazılarını basılan kitapla ayrıntılı olarak karşılaştırmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

Önsöz (ki bu Rusça orijinalinde yoktur) ve notlar haricinde, ayrıca Ermenistan'daki Kürt edebiyatınca kabul edilen fakat Avrupa Kürt edebiyatındaki benzer kullanımlarına uygunluk göstermeyen kavramlar hariç olmak üzere kitabın bütün bir metni Amarike Sardar'a aittir. Temure Halil sadece bu kavramları değiştirmiştir. Noktasından virgüline kadar geri kalanı ise Amarike Sardar'ın el yazılarındaki metindir. Bu itibarla, M.S. Lazarev'in "Kürt Sorunu" adlı kitabının çevirmeni Temure Halil değil Amarike Sardar'dır.

Komasyon Temur Halil'in Amarike Sardar'ın bu çalışmasını kendisine mal ettiği sonucuna varmıştır. Temure Halil kınanması gereken iğrenç bir davranışta bulunmuştur. Komasyon ayrıca, Amarike Sardar'ın yukarıda belirtilen kitabın çevirmeni olarak telif hakkı mücadelesi hakkına sahip olduğuna da karar vermiştir.

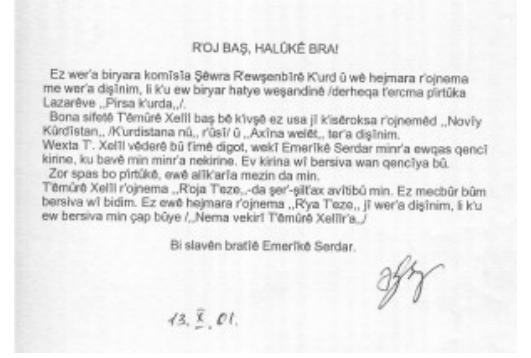
Komasyon üyeleri:

1. Karlene Çaçani (imza)
2. Grişae Mame (imza)
3. Kryame Sayad (imza)
4. Alihane Mame (imza)
5. Mraze Camal (imza).

Bu karar, Kürt Aydınlar Konseyi'nin 08.08.2001 tarihli toplantısında tartışılmış, onaylanmış ve "Rya Taza" gazetesinde yayınlanması tavsiye edilmiştir.

AMARIKE SARDAR'IN ROJA NU YAZIİŞLERİ SORUMLUSU ALİK ÖZTÜRK'E MEKTUBU

İyi günler Alik kardeşim,

Size Kürt Aydınları Konseyinin kararını ve bu kararın (M. S Lazarev'in "Kürt Sorunu" adlı kitabının çevirisi hakkında) yayınlandığı Rya Taza dergisinin ilgili nüshasını gönderiyorum.

Temure Halil'in bu davranışının özünü size açıkça gösterebilmek için "Noviy Kurdistan" (Yeni Kürdistan) (Rusça olarak) ve "Ston Rodiny" gazetelerinin fotokopilerini de size gönderiyorum

Temure Halil burdayken devamlı olarak "Amarike Sardar bana öz babamın bile yapmadığı iyilikleri yapmıştır" diyordu. İşte o da benim yaptığım iyiliklere bu şekilde karşılık verdi.

Kitap için çok teşekkürler, gerçekten bana çok yardımı oldu.

Temure Halil "Roja Teze" (Yeni Gün) gazetesinde utanmadan bana iftira attı. Ben de ona cevap vermek zorunda kaldım. "Rya Taza" gazetesinin benim kendisine verdiğim cevabın yayınlandığı nüshasını da gönderiyorum (Temur Halil'e açık mektup)

Kardeşlik selamlarımla

Amarike Sardar

13.10.2001

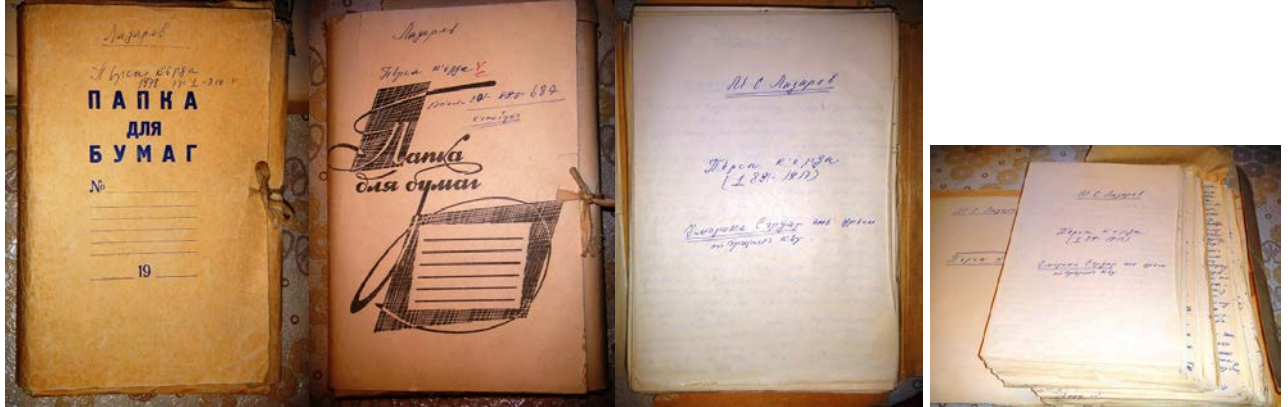
KÜÇÜK YORUMLAR

Dikkatli okuyucu muhtemelen kitabın künyesinde çevirmenin "Temure Halil" olarak gösterildiği yere bir çizik atıldığını ve onun yerine "Amarike Sardar" yazıldığının farkına varmıştır. Bu, aslında kendisi tarafından çevirisi yapılan bir kitaba, telif hakkını küstahça ve utanmazca ihlal ederek, bu büyük esere el koyan bir kişinin adıyla evinin kütüphanesinde yer verme fikrine katlanamayan ve kitabın gerçek çevirmeni olan Amarike Sardar'ın isteğiydi.

Amarike Sardar, şundan kesinlikle emindir: eğer Temure Halil A. Sardar'ın el yazısı çevirilerini muhafaza ettiğini bilseydi böyle bir adım atmaz ve kendi adını çevirmen olarak koyarak bu kitabın basılması riskine girmezdi. Muhtemelen, T. Halil aradan 20 yıldan fazla bir süre geçtiğini düşünerek, bu süre zarfında el yazısı çevirilerin ortada bulunmadığını sandı. Temure Halil, bir intihalcı olarak, A. Sardar'ın şahsi ve işle ilgili belge ve kağıtları saklamasındaki özen ve titizliğini hafife almış.

Sonuçta, olarak telif haklarının korunması ile ilgili olarak: Yukardaki belgelerden de görüleceği üzere komisyon Amarike Sardar'ın sözkonusu kitabın çevirmeni olarak telif hakkı davası hakkı olduğu sonucuna varmıştır. A. Sardar, kendisinin de üyesi olduğu Ermenistan Yazarlar Birliğinin talebi üzerine Ermenistan Ulusal Telif Hakları Ajansına uygun bir şekilde dilekçeyle başvurmuş ve bu başvuru incelenerek, onaylanmıştır. Fakat M.S. Lazarev'in kitabının ceviri işi ve basılması Ermenistan topraklarında vuku bulmamış diğer bir ülkede Avrupa'da (İsveç) vuku bulmuştu, bu yüzden yüksek masraflara yol açacak olan dava açılması ve dava sürecinin takip edilmesi işini gerçek çevirmen yapamamıştır. İşte bu yüzden A. Sardar T. Halil'i mahkemeye verememiş fakat Kürt kamuoyunu bilgilendirmeyi görev edinmiştir. Bu iğrenç fikri mülkiyet hırsızlık olayını birçok gazete ve dergi de yazmıştır: «Rya Taza» (Kürtçe No 8, Ağustos 2001),

«Noviy Kurdistan» (Rusça, Moskova, №7, Eylül 2001), «Hayastanî Komûnîst» (Ermenice, Erivan, №37, Ekim 2001), «Ston Rodiniy» («Axîna Welêt», Kürtçe, Moskova, №6, 2000), «Pênûs» (Avrupa'da Kürtçe yayınlanan edebiyat dergisi, №19, 2005), ve birçok Kürtçe internet web siteleri.

Aç Sardar'ın el yazıları,
dosya No 1, 1-300
sayfalar

A.Sardar'ın el
yazıları,
301-687
sayfalar

A.Sardar'ın el yazısı,
çevirilerin ilk sayfası

A. Sardar'ın : Lazarev'in
"Kürt Sorunu" kitabının el
yazısı çevirileri, dosya No1

Kaynak: <http://amarikesardar.com/?p=800>

Rusça'dan Türkçe'ye çeviri: Erkan İZGİ